

Ірина Самойлова

УДК 811.161.2'374

**Лінгвокультурно марковані одиниці на позначення традицій
у життєдіяльності етногрупи литвинів
(за матеріалами ж. «Пам'ятки України: історія та культура»)**

Статтю присвячено питанню культурних цінностей, до яких належать традиції, звичаї окремої етнічної групи людей – литвинів. На підставі статті В. Горленка «Литвини півночі України – ймовірний уламок нащадків племені літописних сіверян», опублікованої в журналі «Пам'ятки України: історія та культура», розглянуто найменування, вживані у сфері рільництва, зокрема хліборобства, у промислах, прядінні і ткацтві, а також назви житлових приміщень, продуктів харчування, свят, обрядів. Для з'ясування поширення культурно маркованих мовних одиниць на інших територіях України перевірено їхню фіксацію в словниках на сайті r2u.org.ua «Російсько-українські словники».

Ключові слова: *матеріальна культура, духовна культура, культурно марковані одиниці, етнічна група, литвини.*

Культурні цінності, як відомо, – це пам'ятки прикладного мистецтва, архітектури, живопису, музики, також це звичаї, традиції як окремих етнографічних груп, так і окремих людей. Цікавим і інформативним щодо культурних цінностей нашої країни є видання «Пам'ятки України: історія та культура». Це науково-популярний журнал про історію, культуру, музеєзнавство, що з 1997 р. перебуває під опікою Національного газетно-журнального видавництва Міністерства культури України. Витоки часопису сягають далекого 1969 р., коли започаткували інформаційно-методичний бюлетень Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Ініціатором виступив академік НАН України П.Т. Тронько. З 1989 р. журнал видавали за сприяння Українського фонду культури, Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, концерну «Крим-Континенталь» й Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України.

У № 1–2 журналу за 2001 р. вміщено статтю В. Горленка «Литвини на півночі України – ймовірний уламок нащадків племені літописних сіверян» [1: 85–103]. Увагу привертає те, що автор дослідження назви на позначення тих чи тих об'єктів, предметів, явищ матеріальної і духовної культури етнічної групи подав у лапках. Саме так він виділив найменування, що чув від литвинів під час експедицій. Відзначимо, що згідно зі «Словни-

ком української мови» в 11 т. литвинами називали литовців і поліщуків (СУМ IV: 494). У фахових довідниках найменування *литвини* розглядають як соціологічний термін. Так, у посібнику «Етносоціологія: терміни та поняття» в етнонаціональній структурі українського суспільства поряд з литвинами виділяють бойків, гуцулів, лемків, поліщуків, русинів [3]. В «Етнічному довіднику. Етнічні меншини в Україні», опублікованому Центром етносоціологічних та етнополітичних досліджень Інституту соціології НАН України, так схарактеризовано литвинів: це етнографічна група українського етносу Сіверщини, одного з історично-етнографічних регіонів України (власне, північно-східних районів Сумської та Чернігівської областей). Назва «литвини» відома з XIV ст., тобто з того часу, коли значна частина України була підпорядкована Великому князівству Литовському. Тоді її вживали як поліетнонім: цей термін поширювався, насамперед, на білорусів південного Полісся, а також українців Сіверської України. Однак останні тривалий час не вважали себе литвинами, називали себе *руськими, народом руським* або *козаками*, тобто причетними до України та її давнього коріння – Київської Русі. Сіверяни, серед них і литвини, найбільшою мірою зберегли архаїчні давньоруські риси культури, мови, побуту. Тривале перебування українців Сіверщини у складі Великоокнязівства Литовського, контактування з сусідніми народами – білорусами та росіянами-клякловідбиток на їхню культуру і побут, на самосвідомість. На поч. XIX ст. вони усвідомлювали себе литвинами – самобутньою групою української нації. Загальноукраїнська самосвідомість почала інтенсивно формуватися у них лише наприкінці XIX ст. в умовах національно-культурного відродження України. Отже, як це характерно і для інших етнографічних груп українців, литвини мають дворівневу самосвідомість: на рівні краю вважають себе литвинами, на рівні України – українцями [2: 75].

До безпосереднього опису найменувань В. Горленко подає коротку довідку про дослідників життя й побуту литвинів. Перші відомості про цю групу населення Північної України з'являються у XVIII ст. у віршах поета-ченця Климентія Зіновієва, працях Опанаса Шафонського, Якова Марковича. Автор статті наголошує, що О. Шафонський перший запровадив у науковий обіг термін *литвини* стосовно українців чернігівського Полісся. У XIX ст. про особливості їхньої культури публікували розвідки Федір Богуславський, Марія Косич, Данило Святський. У XX ст. відомості про литвинів вміщено, зокрема, в історико-етнографічній монографії «Українці», опублікованій 1960 р. Інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (нині Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського НАН України). В. Горленко провів дві етнографічні експедиції по території Східного Полісся у 1951 і 1967 рр. Дослідивши матеріальну й духовну культуру мешканців, автор зазначив, що в основі своєї вона була такою, як і в інших регіонах України. Населення

Середнього Подесення провадило господарську діяльність: рільництво, зокрема хліборобство, тваринництво, рибальство, мисливство.

Зважаючи на тезу автора про те, що побут литвинів в основі своїй був подібним до побуту українців в інших регіонах, метою нашої розвідки було простежити можливу фіксацію найменувань, що позначають об'єкти й предмети в життєдіяльності цієї групи, у словниках на сайті r2u.org.ua «Російсько-українські словники», чи було поширене їхнє використання на інших теренах України такою мірою, щоб укладачі словників загальнонародної української мови залучали такі мовні одиниці до реєстру. Зазначимо, що слова звіряли за довідниками, опублікованими в останні десятиріччя XIX – перші десятиріччя XX ст. Не залишився поза увагою й тлумачний «Словник української мови» в 11 т. (далі – СУМ) як важливе джерело загальнонародної мови. Наголосимо на тому, що В. Горленко в своєму дослідженні низку найменувань брав у лапки, таким чином виділяючи ті слова, які вживали литвини. У нашій розвідці ми так само наводили такі одиниці в лапках.

Аналізовані мовні одиниці, що позначали предмети, явища з різних сфер побуту й діяльності литвинів, поділено на групи. Розгляньмо найменування, що вживали у сфері рільництва і його ділянки – хліборобства. Населення вирощувало жито, ячмінь, овес, просо, гречку, льон, коноплі. Оскільки пшениця на Поліссі давала малий урожай, то її сіяли небагато, щоб мати, як говорили, «біле» борошно для випікання великодніх пасок, печива у святкові дні. Головним орним знаряддям була соха. Проте жителі використовували вдосконалений варіант сохи-односторонки, так званий чернігово-сіверський варіант [1: 87]. Інші знаряддя праці були такої самої конструкції, як і по всьому Поліссі в Україні: лопати, борони, сапки, вила, граблі, мотики тощо. Литвини деякі знаряддя праці іменували «*копаницями*» на позначення мотик для підняття цілини й перелогів, «*цурками*» на позначення маленьких відшліфованих кілочків для в'язання снопа, «*рачками*» на позначення легкого плужка, «*тряпійками*» на позначення мантачки. Лексему *копаниця* зафіксовано у словниках: «Словарь російсько-український» М. Уманця, А. Спілки (далі – СлУС), «Словарь української мови» за ред. Б. Грінченка (далі – СлГр), «Російсько-український словник» за ред. А. Кримського і С. Єфремова (далі – СлКЄ), «Російсько-український словник» О. Ізюмова (далі – СлІз), «Словник українсько-російський» А. Ніковського (далі – СлН), лексему *цурка* у словниках: СлУС, СлГр, СлКЄ. У СУМ слова *копаниця* і *цурка* також мають такі самі значення: перше витлумачено як «вид заступа або мотики» (СУМ IV: 279), друге як «невеличка, загострена з одного боку паличка, за допомогою якої в'яжуть снопи, туго скручуючи перевесла» (СУМ XI: 251). На відміну від них слів *рачок* і *тряпійка* із вказаною семантикою немає в реєстрі словників.

Особливо багато жителі вирощували конопель, щоб мати насіння для олії, стебло для прядива, плоскінь, матірку. Цей вид діяльності супроводжували словами: «*брати*» коноплі (виривати з корінням руками), «*мочити*» коноплі (занурювати на два тижні у воду в ставках або копанках), «*мяти*» коноплі (тіпати коноплі), «*мяльниця*» (терниця). Вислів *брати коноплі* зафіксовано у словниках: СлГр, СлКЄ, «Російсько-український словник сталих виразів» І. Виргана, М. Пилинської; вислів *мочити коноплі* подано в словниках: СлУС, СлКЄ; вислів *мяти* [м'яти] коноплі в словниках: СлГр, СлКЄ, СлІз; слово *мяльниця* [м'яльниця]: СлКЄ, «Російсько-український словник з інженерних технологій» М. Ганіткевич і Б. Кінаша. Прикметно, що в СлКЄ у статті з іменником *конопля* наведено конкретизацію іменування щодо виривання чоловічих чи жіночих стебел: *виривати чоловічі стебла – брати плоскінь, виривати жіночі стебла – вибирати коноплі*.

Автор відзначає, що зернові культури жителі в'язали в снопи, які складали просушувати в «*хрести*», «*півкопи*» і «*копи*» [1: 87]. Слово *копа* наведене в словниках: СлУС, СлГр, СлКЄ, СлН, СлІз і слово *півкопа* на позначення полукіпка – у СлКЄ. Проте іменник *хрести* на позначення снопів, складених у формі хреста, із такою семантикою не зафіксований. У лексикографічних працях зі схожою семантикою наведений складний прислівник *хрест-навхрест* «хрестоподібно». У СУМ адвербіалізовану форму *хрестом* реєстрового іменника *хрест* виокремлено як шосте значення «у вигляді, у формі такого предмета» (СУМ XI: 140).

Як було зазначено вище, литвини займалися тваринництвом: розводили коней, велику рогату худобу, свиней, кіз, овець, різну птицю. Якщо використовуваний ними іменник «*стадо*» є поширеним у загальнонародній мові, його зафіксували чимало словників: СлУС, СлГр, СлКЄ, СлН, СлІз та ін., то слів «*мешка*» на позначення вареної картоплі, розмішаної з половиною і борошном, і «*пастушка*» на позначення довгого батога близько трьох – п'яти метрів на короткому дерев'яному держаку, сплетеного з восьми – десяти тоненьких мотузків з вузьким ремінцем на кінці, у словникових реєстрах обраних для звіряння лексикографічних праць немає. Іменник *пастушка* зафіксовано як фемінітив, похідний від слова *пастух*, і в статтях не тільки обраних для звіряння лексикографічних праць, а також в інших указують на його синоніми *чередниця, корівниця* і т. ін.

Увагу привертає цікавий вислів «*бабські косовиці*». Як відомо, слово *косовиця* асоціюється з процесом косіння й збирання збіжжя, трав, також з часом, коли косять і збирають трави (див., напр., СУМ IV: 306). З-поміж жіночих обов'язків у литвинів було двічі на рік – навесні й наприкінці літа стригти овець. Цю роботу називали «*бабськими косовицями*». У своєму дослідженні В. Горленко описує, що в цій роботі могли брати участь лише заміжні жінки. Яка-небудь господиня запрошувала сусідок допомогти їй

стригти овець, перед цим мила тварин. Потім всі жінки йшли в шинок, їх пригощала господарка овець. Далі частування тривало вдома з піснями й танцями [1: 88].

Литвини займалися бджільництвом і рибальством. Доглядали бджіл і в примітивних вуликах, які називали «колодами», і в рамкових вуликах, які називали «даданами». У зимовий час вони зберігали рамкові вулики в спеціальних приміщеннях – «омшаниках». Слово *колода* зафіксоване в СлКЄ і в СУМ із другим за порядком значенням «обрубок товстої деревини з видовбаною серединою, який використовують як вулик, човен, ночви і т. ін.» (СУМ IV: 228). Іменник *омшаник* – в словниках: СлУС, СлГр, СлКЄ, у СУМ зі значенням «утеплене приміщення для зимівлі бджіл» (СУМ V: 695). Хоча іменник *дадан* із зазначеною семантикою не залучено до реєстру як обраних для звіряння словників, так і сучасних словників загальноновживаної лексики, проте його широко використовують у спеціальній літературі, напр., у публікаціях журналу «Український пасічник», фігурує цей термін і у довідниках з бджільництва.

З-поміж найменувань, використовуваними в рибальстві, прикметними були назви «кломлі» на позначення знаряддя для парного лову та «авдодки» на позначення риби, зовні схожої на тюлька. Ні того, ні того слова немає в словникових реєстрах.

Активним заняттям для жінок було прядіння й ткацтво. Литвинки пряли вовну, волокно, як і в інших регіонах України, за допомогою веретена, яке з часом витіснила прядка. На Сіверщині, як зазначає В. Горленко, у жителів був поширений вид прядки з вертикальним розміщенням колеса [1: 91]. Жінки використовували дерев'яні «гребені», «гребінки», «цівки», «юрки». Вони ткали рушники, мішки, скатертини, які називали «настільниками», покривала, які називали «ряднами», «постілками». Так, слово *гребінь* зафіксовано в словниках: СлУС, СлГр, СлКЄ, СлН, СлІз; слово *цівка* (для ниток) подано в джерелах: СлГр, СлН, СлІз; слово *юрюкна* позначення невеличкої палочки з отвором у словниках: СлГр, СлКЄ; іменник *настільник* у джерелах: СлУС, СлГр, СлКЄ, СлН. З подібною семантикою наведені лексеми *гребінь*, *цівка*, *юрюк*, *настільник*, *рядно* і в одинадцятитомному словнику.

Литвини займалися також смолокурінням, гончарством, дігтярством, стельмаством, добували поташ, деревне вугілля, заготовляли лико тощо. Заводи з виготовлення поташу вони називали «будами»; ями з глиняною посудиною на дні, у якій розпалювали вогонь для добування із соснових плах смоли, називали «майданами»; горнятка – «махотками» (поряд з ними окремим різновидом посуду були «горщики»). В. Горленко пише, що гончарі закликали покупців у селах вигуками «по гóршки». Ремісники продавали свій товар, як говорили, «наситом», тобто оцінювали їх за допомогою кількості зерна, що можна було насипати в ту чи ту посудину [1: 91].

Слово *буда* на позначення поташні зафіксовано в словниках: СлУС, СлГр, СлН, «Російсько-український словник технічної термінології» І. Шелудька, Т. Садовського (далі – СлШС); слово *махотка* (щоправда з літерою *і* замість *о* – *махітка*) на позначення горнятка в словниках: СлГр, СлКЄ, СлН. Слово *майдан* фіксували в словниках на позначення чи як заводу (СлУС, СлГр), чи як спеціальної ями, у якій запалювали вогонь (СлГр, СлКЄ, СлН, СлШС). УСУМ полісемний іменник *майдан* в четвертому значенні-витлумачене як «смолярня» і супроводжене позначкою *діал.* (діалектне) (СУМ IV: 597), а відповідно *смолярня* (*смолокурня*) – як «приміщення для смолокуріння» (СУМ IX: 416).

Щодо найменувань житлових приміщень, В. Горленко зазначає, що житло литвинів за назвою «*хата*», за іншими ознаками було українським [1: 91]. Населення послуговувалося назвами, зокрема, «*пікарня*» на позначення кухні, «*прихаток*» на позначення житлової прибудови до хати, «*світлиця*» на позначення великої за площею хати (зауважимо, що синонімами до цієї лексеми виступають вислови *біла, красна хата*, тобто красива хата); «*ставні*» й «*абіконки*» на позначення віконниць. Іменник *пікарня* (щоправда з літерою *е* замість *і*) як назва кухні зафіксовано в словниках: СлКЄ, СлН, СлІз; слово *прихаток* у джерелах: СлГр, СлКЄ, СлН; слово *світлиця* як назва хати – у джерелах: СлГр, СлКЄ. Варто додати, що іменник *ставень* наявне тільки в російській частині двомовних словників на зазначеному вище сайті.

Серед найменувань продуктів харчування, страв автор статті виокремлює такі назви: «*сэджати*» хліб (в піч), «*перепічки*» (пекли з житнього борошна на сніданок замість хліба), «*лемішка*» (запарене тісто з гречаного борошна), «*затираха*» (на зразок лемішки), «*кулага*» (теж на зразок «*лемішки*», тільки рідша й кисло-солодка), «*алей*» (олія), «*ладкі*» (оладки), «*разінкі*» (пиріжки), «*вушкі*» (здобне печиво), «*губи*» (гриби), «*юшка*» й «*товченка*» (страви з картоплі), «*халадьонка*» (драгли), «*литовка*», «*драчона*» й «*пряження*» (печеня з м'яса). Так, слово *ладки* зафіксоване в СлГр; *алей* – у СлУС. Звернімо увагу, що автор наводить найменування «*литовка*», «*драчона*» й «*пряження*» на позначення печені з м'яса. Прикметно, що в словниках СлГр, СлКЄ, СлН слово *пряження* витлумачують як яєчню з борошном і молоком, *драчона* – запечені яйця, змішані з борошном і молоком чи з тертою картоплею.

В. Горленко, докладно розповідаючи про різні обряди, звичаї, традиції відзначення свят, що панували серед литвинів, виділяє найменування, такі як: «*щедрувати*», «*водити козу*», «*вмирання*» й «*воскресіння*» (ритуальні танці), «*міхоноша*», «*засівати*», «*кастюрка*», «*тягати колодки*», «*розговіння*», «*навбитки*» (грати крашанками), «*смолянки*», «*похристосуватися*», «*проганяти русалок*», «*на вулиці*» (місце дозвілля сільської молоді просто неба), «*висватати*», «*молодий*» і «*молода*» (наречені), «*змовні піс-*

ні», «печоглядини», «продаж коси» (нареченої), «вільце», «гукалки» тощо. Конкретизуємо деякі назви. Так, прислівник *навбитки* з дієсловом *грати* позначає цокатися яйцями на Великдень, і цей звичай знайшов відображення в словниках: СлУС, СлГр, СлКЄ, СлН. Немає у реєстрах розгляда-них словників слів *кастюрка* на позначення малесенької торбинки для зер-на, яким засівали на Новий рік; *смолянки* на позначення яєць, з яких ви-смоктували (переважно хлопчаки) сирий білок і жовток та наповнювали смолою для розваг на Великдень; *гукалки* на позначення весільних пісень, у яких кожний куплет закінчувався протяжним «гу...у...у...».

Вислів *тягати колодки* позначав: ходити з прив'язаним до ноги по-ліном або палицею. Така була розвага на Масницю, коли молодиці прив'я-зували поліно або палицю з мотузкою до ноги парубка, який за віком мав би вже одружитися, проте зволікав.

Щодо слова *печоглядини*. В. Горленко пояснює, що так литвини на-зивали передвесільний обряд оглядин, коли батьки нареченої знайомилися з родиною нареченого, з їхнім господарством. Автор припускає, що цей термін міг походити не від слова *піч*, а від слова *печище* – назви великої патріархальної сім'ї. Така назва була поширеною на Поліссі [Там само: 99]. Дослідник зауважує, що колись у давні часи це означало знайомство роду з родом, було важливим елементом шлюбного обряду, а пізніше такий еле-мент звичаю набув формального вигляду [Там само]. У СлГр зафіксовано слово *печоглядини*, яке витлумачене як «розглядини» (СлГр III: 150), а іменник *розглядини* позначає «передвесільні оглядини». Прикметно, що в реєстрі словника є слово *печогладини*, яке витлумачено як звичай, подіб-ний до оглядин. До нареченого приходять родичі нареченої, вони роблять вигляд, що гладять, мажуть піч, і за це отримують частування (Там само). Також з весільними обрядами пов'язані вислови *продавати косу* й *палити ступу*. Сполученням *продавати косу* іменували звичай, коли брат нарече-ної або її найближчий неодружений родич стояли біля нареченої з дерев'я-ною шаблею в руці, правили з нареченого викуп за косу. «Молодий» уда-вав, що забирає «молоду» без викупу, одержував ляпанця шаблею і тоді все ж таки платив викуп. Сполучення *палити ступу* позначало палити со-лому поперек дороги з наближенням весільного почту до помешкання на-реченого [1: 99].

В. Горленко доходить висновку, що мова литвинів за лексичним складом здебільшого українська, підтверджує прикладами слів *хата*, *ба-тька*, *бузок*, *тата*, *шпак*, *чорногуз*. Водночас дослідник зауважує, що вона має низку специфічних особливостей, пов'язаних зі східнополіським при-родним середовищем, традиційними видами господарської діяльності та іншими чинниками. Наприклад, населення снігову кору називало «*шере-хом*», вогнище – «*тяплом*», мотузку – «*аборкою*», будяк – «*дядком*», торік

– «летась», позаторік – «позалетась», цього року – «сялета» [Там само: 102].

Прикметно, що на шпальтах журналу після статті В. Горленка вміщено коментар доктора філологічних наук, професора П. Ю. Гриценка [Там само: 103]. Учений відзначає, що подані автором статті аспекти матеріального й духовного буття литвинів, місцеві назви створюють узагальнений образ цієї частини українського етносу. Водночас професор зауважує, що автор не навів реєстру важливих рис культури жителів, які можна було б протиставити локальним виявам культури інших регіонів, потрактувати як саме *литвинські* [Там само]. Стосовно тези В. Горленка про те, що назва *литвини* свідчить про існування окремої етнографічної групи, П. Ю. Гриченко вважає, що локальну назву *литвин* можна потрактувати як локальну назву українців, які на рівні самоусвідомлення, традиційної культури, побуту різко не протиставляються локально суміжним українцям [Там само]. Цінність виконаного дослідження професор вбачає в досконалому знанні автором фактів культури литвинів, у фіксації на підставі експедиційного обстеження території рис їхньої культури.

Отже, В. Горленко дослідження про матеріальний і духовний побут литвинів супроводив низкою культурно маркованих лінгвістичних уявлень представників цієї групи про свою життєдіяльність. Як засвідчили обрані для розгляду лексикографічні довідники, чимало мовних одиниць, уживаних серед литвинів, зафіксовано в словниках загальноновживаної лексики. Проте не зафіксованість інших одиниць не означає того, що їх вживали лише на території Середнього Подесення. Подальший аналіз поширеності / непоширеності використання згаданих мовних одиниць потребує звернення до діалектних джерел. Своєю працею В. Горленко підкреслює незаперечність і важливість вивчення мовного світогляду різних етногруп на теренах України.

Джерела

- СлГрШ** – Словарь української мови: в 4 т. Т. Ш. 1909.
СУМ IV – Словник української мови: в 11 т. Т. IV. Київ, 1973.
СУМ V – Словник української мови: в 11 т. Т. V. Київ, 1974.
СУМ IX – Словник української мови: в 11 т. Т. IX. Київ, 1978.
СУМ XI – Словник української мови: в 11 т. Т. XI. Київ, 1980.

Література

1. Горленко В. Литвини на півночі України – ймовірний уламок нащадків племені літописних сіверян. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2001. № 1–2. С. 85–103.

2. Етнічний довідник. Етнічні меншини в Україні. Київ, 1996. – URL: <http://www.history.org.ua> › LiberUA (дата звернення: 8.04.2021).

3. Євтух В. Б., Трощинський В., Галушко К. Етносоціологія: терміни та поняття. Київ, 2003. – URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua> › bitstream › ethnosociology (дата звернення: 10.04.2021).

4. Рисін, А. та ін. (упор.) (2007 – 2020). *Російсько-українські словники*. – URL: <http://www.r2u.org.ua> (дата звернення: 15.04.2021).

Legend

СлГр – Dictionary of the Ukrainian language: in 4 vol. V. III (1909). Kyiv (in Ukr.).

СУМ IV – Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol. V. IV (1973). Kyiv: Naukovadumka (in Ukr.).

СУМ V – Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol. V. V (1974). Kyiv: Naukovadumka (in Ukr.).

СУМ IX – Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol. V. IX (1978). Kyiv: Naukovadumka (in Ukr.).

СУМ XI – Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol. V. XI (1980). Kyiv: Naukovadumka (in Ukr.).

References

1. Horlenko, V. (2001). Lytvins in the north of Ukraine – possible branch of the ancestors of the tribe of the chronicle northerners. *Pam'iatky Ukraine: istoriia tukul'tura*. № 1–2. С. 85 – 103 (in Ukr.).

2. Ethnic Directory. Ethnic minorities in Ukraine. Kyiv, 1996. – URL: <http://www.history.org.ua> › LiberUA (in Ukr.).

3. Yevtukh V.B. (2003). Ethnosociology: terms and concepts. Kyiv: Feniks. – URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua> › bitstream › ethnosociology (in Ukr.).

4. Rysin, A. et al. (Eds.) (2007– 2020). *Rosii's'ko-ukralns'kislovnyky*. <https://r2u.org.ua> (in Ukr.).

Iryna Samoilo

Linguoculturally marked units to designate traditions in the life of the Litvin ethnogroup (based on materials from J. “Memoirs of Ukraine: history and culture”)

The article is devoted to the issues of cultural values. These include the traditions and customs of ethnic groups living in Ukraine. One of these groups is the Lithuanians who live in the northeastern regions of the Sumy and Chernigov regions. V. Gorlenok's article in the popular science journal "Memoirs of

Ukraine: History and Culture" describes in detail the life and customs of the Lithuanians. On the basis of this article, the names of realities associated with different spheres of life of Litvin are considered. These are names associated with grain growing, agriculture, weaving, beekeeping, fishing, crafts, customs, holidays. Also the names of premises, products, dishes. To find out whether such names were used in other regions, we turned to lexicographic sources on the site r2u.org.ua. According to the reference books, a large number of names from different fields of activity were recorded. The author of the article V. Gorlenko noted that the lexical composition of the Litvin language is mainly Ukrainian and gave examples: *хата, батька, бузок, тата, шпак, чорногуз*. At the same time, the author noted that the language has its own specific features associated with the eastern Polissya natural environment, traditional types of economic activity.

Key words: *material culture, spiritual culture, culturally labeled units, ethnic group, Lithuanians.*